

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 14.05.1982, sp. zn. 6 Tz 30/82, ECLI:CZ:NS:1982:6.TZ.30.1982.1

Číslo: 12/1983

Právní věta: Podmienky nutnej obrany podľa § 13 Tr. zák. sú splnené aj v prípade, že napadnutý zamýšľal použiť proti útoku iný, miernejší spôsob obrany, než ktorý omylom skutočne použil, ak ani skutočne použitá obrana nie je zrejme neprimeraná povahe a nebezpečnosti útoku.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 14.05.1982

Spisová značka: 6 Tz 30/82

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Nutná obrana

Předpisy: 140/1961 Sb. § 13

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 12/1983 sb. rozh.

Podmienky nutnej obrany podľa § 13 Tr. zák. sú splnené aj v prípade, že napadnutý zamýšľal použiť proti útoku iný, miernejší spôsob obrany, než ktorý omylom skutočne použil, ak ani skutočne použitá obrana nie je zrejme neprimeraná povahe a nebezpečnosti útoku.

(Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR zo 14. 5. 1982 sp. zn. [6 Tz 30/82.](#))

Najvyšší súd SSR zamietol podľa § 268 ods. 1 Tr. por. sťažnosť pre porušenie zákona, ktorú podal generálny prokurátor SSR proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach z 30. októbra 1981 sp. zn. 7 To 445/81.

Z odôvodnenia:

Okresný prokurátor podal na Okresnom súde v Michalovciach obžalobu na M. H. a J. T. ml. na tom skutkovom základe, že 18. mája 1980 okolo 21.30 hod. M. H. vošiel do domu J. T. st. v Bežovciach, č. d. 27, okres Michalovce a s nožom v ruke búchal na dvere letnej kuchyne, kde sa pred ním J. T. st. ukryl, pričom rozbil sklenenú výplň na dverách. Keď to videl J. T. ml., zobral z dielne dvojhlavňovú brokovnicu výr. č. 184 135/3960-36 kalibru 16 mm a vyzval M. H., aby opustil dom; no keď sa M. H. k nemu približoval s nožom v ruke, nepresvedčil sa, či nemá zbraň nabitú, a tak pri stlačení spúšte

nastal výstrel. J. T. ml. zasiahol N. H. nábojom z pušky do pravého kolena a tým mu spôsobil zranenie kolena spojené so zlomením vnútorného condilu stehennej kosti a písťaly v oblasti kolena s dobou liečenia a práceneschopnosťou v trvaní 5 mesiacov.

Obžaloba tento skutok právne kvalifikovala u M. H. ako trestný čin porušovania osobnej slobody podľa § 238 ods. 1, 2 písm. a) Tr. zák. a u J. T. ml. ako trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 222 ods. 1 Tr. zák.

Rozsudkom Okresného súdu v Michalovciach z 23. decembra 1980 sp. zn. 4 T 598/80 bol M. H. uznaný za vinného a odsúdený na podmienený trest odňatia slobody; v tejto časti rozsudok nadobudol právoplatnosť.

Tým istým rozsudkom bol odsúdený podľa obžaloby aj J. T. ml., avšak na jeho odvolanie Krajský súd v Košiciach rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie.

Rozsudkom Okresného súdu v Michalovciach z 25. júna 1981 sp. zn. 4 T 598/80 bol obvinený J. T. ml. oslobodený podľa § 226 písm. b) Tr. por. spod obžaloby pre trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 222 ods. 1 Tr. zák., ktorý mal spáchať skutkom uvedeným v obžalobe.

Odvolanie okresného prokurátora zamietol podľa § 256 Tr. por. Krajský súd v Košiciach uznesením z 30. októbra 1981 sp. zn. 7 To 445/81.

V lehote stanovenej v § 272 Tr. por. podal generálny prokurátor SSR proti uzneseniu krajského súdu sťažnosť pre porušenie zákona v neprospech obvineného J. T. ml. Podľa názoru sťažovateľa priebeh konfliktu nebol riadne objasnený. Uvádza, že nie je zrejmé, prečo J. T. ml. utekal do dielne a nie do letnej kuchyne, hoci tam to mal bližšie a že nebola vykonaná obhliadka dverí, do ktorých búchal M. H. nožom. Ďalej sťažovateľ uvádza, že nebola riadne zistená vzdialenosť, z ktorej obvinený J. T. ml. vystrelil na M. H., lebo v prípravnom konaní J. T. ml. hovoril asi o 2 metroch, na hlavnom pojednávaní už len o vzdialenosti 1 až 1 a 1/2 metra. Nebola zistená ani skutočná veľkosť noža, ktorý mal v kritickom čase poškodený v ruke. Napokon sťažovateľ vyslovuje názor, že obvinený J. T. ml. strelil do M. H. preto, že mu prišiel do rany a nie úmyselne, v rámci nutnej obrany, lebo obvinený ani nevedel, že má zbraň nabitú. Uvádza sa, že aj keby útok M. H. trval alebo hrozil, použitie úderu puškou vekovo mladším mužom mohlo odvrátiť útok vekovo staršieho M. H. Keď obvinený vystrelil z pušky z krátkej vzdialenosti a zasiahol M. H., ktorému spôsobil ťažkú ujmu na zdraví, nekonal v nutnej obrane a zodpovedá za nedbalostný následok podľa § 224 ods. 1 Tr. zák.

Najvyšší súd SSR preskúmal podľa § 267 ods. 1 Tr. por. na podklade sťažnosti pre porušenie zákona správnosť všetkých výrokov napadnutého rozhodnutia, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a zistil, že zákon porušený nebol.

O skutku obvineného J. T. ml. vyplývajú z dokazovania dve verzie a bolo treba rozhodnúť, ktorá z nich zodpovedá vykonaným dôkazom.

Obvinený J. T. ml. uviedol, že býva v spoločnej domácnosti s manželkou, pričom pri dome, v tzv. letnej kuchyni, býva jeho otec J. T. st. V susednom dome býva svokor obvineného M. H., s ktorým majú dlhoročné spory. M. H. sa už dlhší čas vyhráža, že zabije obvineného J. T. ml., jeho rodinu a pod.

Dňa 18. mája 1980 bol obvinený v miestnom hostinci, kde bol aj jeho svokor v podnapilom stave. Vedúca hostinca ho upozornila, aby si dal pozor, že sa môže niečo stať.

Na dvore svojho domu sa obvinený rozprával so svojím otcom, všimol si, že bočnou brámkou vošiel na

pozemok M. H., ktorý nadával a v rukách držal nôž. Na výkrik obvineného J. T. ml. jeho otec utiekol do letnej kuchyne, kde sa zavrel a obvinený utekal k zadnej časti domu, kde má dielňu. Odtiaľ počul, ako M. H. búchal nožom na dvere letnej kuchyne, aj ako rozbil na nich sklenenú výplň. Preto obvinený J. T. ml. vzal poľovnícku pušku, aby mohol brániť svojho otca. M. H. sa s nožom v ruke obrátil proti obvinenému J. T. ml., kričal, že ho zabije a vyvraždí celú rodinu. Keď prichádzal k nemu, obvinený stisol najprv jednu spúšť na puške, aby týmto zvukom odstrašil útočníka. Keď M. H. neprestal v útoku, obvinený stisol aj druhú spúšť pušky, ktorá vystrelila. Obvinený tvrdil, že nevedel, že puška je nabitá. Obvinený nemieril priamo na svojho svokra, ale pušku držal tak, že jej hlaveň smerovala do zeme. Tvrdil, že M. H. mu do výstreľu vbehol.

Obvinený J. T. ml. v prípravnom konaní uviedol, že výstrel z pušky vyšiel vtedy, keď M. H. bol od neho vzdialený asi 2 metre; na hlavnom pojednávaní uviedol, že išlo o vzdialenosť asi 1,5 metra.

Po výstrele M. H. spadol na zem a obvinený išiel volať lekársku pomoc a VB.

M. H. pri svojom výsluchu ako obvinený a neskôr aj ako svedok uviedol, že dňa 18. mája 1980 asi o 21.30 hod. jedol doma chlieb a klobásu, ktorú si krájal malým nožom. Zo svojich dverí videl príchod obvineného J. T. ml. s otcom do dvora a počul, že ho J. T. ml. volá do ich dvora. M. H. vošiel preto do dvora obvineného J. T. ml., ktorý zrazu údajne spod kabáta vytiahol pušku a zo vzdialenosti asi 2 metrov do neho strelil. M. H. poprel, že by na niekoho útočil s nožom, resp. sa niekomu vyhrážal.

Svedok J. T. st., otec obvineného, potvrdil obhajobu svojho syna. Uviedol, že na jeho rázne upozornenie si všimol M. H. v ich dvore, utiekol do letnej kuchyne, kde sa však nestačil ani zamknúť, len pridržiaval dvere, do ktorých z druhej strany tlačil a búchal M. H., pričom kričal, že vyvraždí celú rodinu. Svedok M. H. nevidel, lebo sklo na dverách bolo matné. Zrazu búchanie prestalo a počul výstrel.

Zo svedeckých výpovedí J. B. a A. T. vyplýva, že M. H. sa agresívne prejavoval pred skutkom pri stretnutí s obvineným J. T. ml. v hostinci, a preto svedkyňa A. T. obvineného varovala.

Svedkovia J. R. a M. L., príslušníci VB, vypovedali, že po ich príchode na miesto činu sa M. H. pred odvozom na ošetrovanie verbálne vyhrážal svojmu zaťovi, že ho zabije, keď sa mu to aj teraz nepodarilo. Obdobne vypovedal aj svedok J. P.

Zranenie M. H. bolo dokázané zo znaleckého posudku MUDr. Š. B. a lekárskeho potvrdenia.

V prípravnom konaní bola vykonaná aj rekonštrukcia prípadu podľa obidvoch verzií M. H. i J. T. ml.; príslušná fotodokumentácia je súčasťou trestného spisu.

Zo všetkých uvedených dôkazov okresný i krajský súd správne zistil, že verzia M. H. je nevierohodná a že skutok sa stal tak, ako ho popísal obvinený J. T. ml.

Na hlavnom pojednávaní sa dokazovalo, akým nožom útočil M. H.; dôkazy vykonané v tomto smere možno označiť za vyčerpávajúce. V prípravnom konaní bol ako dôkazný predmet zaistený nôž s drevenou rukoväťou a s dĺžkou čepele 14,5 cm. Zároveň predložil súdu nôž aj M. H. a tvrdil, že tento nôž mal v ruke. Išlo o nôž s drevenou rukoväťou a s čepelou dlhou 6,5 cm s tupým koncom. Obvinený J. T. ml. predložil súdu ako útočný predmet nôž s drevenou rukoväťou, zašpicatý, s dĺžkou čepele 17,5 cm.

Súd tieto tri nože spolu s ďalšími tromi obdobného tvaru a veľkosti predložil na vyjadrenie obvinenému J. T. ml., M. H. a príslušníkom VB, ktorí prišli na miesto činu. Najmä z vyjadrení svedkov B., R., G. a L., všetko príslušníkov VB, ako útočný predmet M. H. nebol identifikovaný nôž predložený týmto útočníkom, ale ako najpravdepodobnejší nôž použitý k útoku bol označený ten, ktorý bol

zaistený v prípravnom konaní, teda nôž s dĺžkou čepele 14,5 cm.

Na základe týchto dôkazov okresný i krajský súd správne zistili, že M. H. vošiel do dvora T. s nožom v ruke a zaútočil najprv na J. T. st., ktorý bol k nemu bližšie. J. T. st. utiekol do letnej kuchyne a obvinený J. T. ml. do dielne, pričom z fotodokumentácie a plánu miesta činu sa nedá vyvodiť, že by dielňa bola tak ďaleko, aby sa v nej obvinený nemohol skrýť.

Dokázalo sa, že M. H. sa snažil vytlačiť dvere na letnej kuchyni, aby sa dostal za J. T. st., pričom sa vyhrážal zabitím a nožom búchal na dvere kuchyne. Rozbil sklenenú výplň dverí, čo vyplýva z fotodokumentácie. Stopy po tomto násilí sú teda v spise dokumentované. Požiadavka sťažovateľa, aby sa v súčasnosti, po vyše dvoch rokoch, vykonala obhliadka dverí, aby sa zistili stopy po násilí, nie je odôvodnená.

Na vyhrážky M. H. a jeho búchanie vyšiel z dielne na dvor obvinený J. T. ml., ktorý držal v rukách pušku. Domnieval sa, že nie je nabitá. V snahe odohnať M. H. od dverí letnej kuchyne, kde sa skrýval otec obvineného, priblížil sa k útočníkovi a vyzval ho, aby opustil dvor. Keď sa M. H. obrátil k obvinenému, mal v rukách nôž a použil vyhrážky aj proti nemu. Preto J. T. ml. s úmyslom odstrašiť útočníka, resp. zabrániť priamo útoku, ktorý mu už bezprostredne hrozil, zo vzdialenosti asi 1,5 až 2 metrov potiahol spúšť pušky v domnienke, že tento zvuk útočníka odstraší. Keď sa tak nestalo, potiahol obvinený spúšť aj druhý raz, pričom puška vystrelila a strela zasiahla M. H. do nohy. Treba podotknúť, že obvinený J. T. ml. po celý čas držal pušku tak, že hlavňou mieril k nohám svojho svokra.

Pokiaľ sťažnosť pre porušenie zákona vytýka, že skutkový stav nebol dostatočne zisťovaný čo sa týka vzdialenosti medzi obvineným J. T. ml. a M. H. v čase výstrelu, Najvyšší súd SR uvádza, že rozpory vo výpovediach obvineného J. T. ml. nie sú významné; napokon fotodokumentácia z rekonštrukcie a z obhliadky miesta činu túto skutočnosť náležite objasňuje.

Odôvodnenosť obáv obvineného J. T. ml. pred vyhrážkami jeho svokra je zrejmá z danej situácie a neskôr sa preukázala aj vyjadrením M. H. pred príslušníkmi VB.

Je nesporné, že konaním obvineného J. T. ml. vznikla M. H. ťažká ujma na zdraví, čo obžaloba právne kvalifikovala ako trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 222 ods. 1 Tr. zák. Okresný súd aj krajský súd však správne zistili, že skutok obvineného J. T. ml. nie je trestným činom [§ 226 písm. b/ Tr. por.], lebo obvinený konal v nutnej obrane podľa § 13 Tr. zák.

Podľa tohto zákonného ustanovenia čin ináč trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený Trestným zákonom, nie je trestným činom. Nejde o nutnú obranu, ak obrana bola zrejme neprimeraná povahe a nebezpečnosti útoku.

Podmienkou je, aby útok priamo hrozil alebo trval. Netreba teda čakať, až útočník udrie prvý. V každom prípade však iniciatíva, ktorá vedie k vzájomnému napadnutiu, musí vychádzať iba od útočníka. Táto iniciatíva práve určuje, ktorá strana je útočníkom a ktorá obrancom.

Podmienkou nutnej obrany nie je subsidiarita, teda možno sa brániť aj tam, kde bolo možné vyhnúť sa útoku útekom, dovolať sa pomoci ďalších osôb alebo verejných orgánov. Na nutnú obranu je oprávnený ktokoľvek, nielen ten, kto bol bezprostredne sám ohrozený.

Pri nutnej obrane v zmysle § 13 Tr. zák. teda po subjektívnej stránke postačuje, aby brániaci sa vedel, že odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok, aká je intenzita použitej obrany a aké následky môže vyvolať. Obranu proti takému útoku reálne existujúcemu nemožno považovať za neprimeranú len preto, že napadnutý zamýšľal použiť proti útoku iný, miernejší spôsob obrany, než ktorý skutočne použil, pokiaľ táto iná forma obrany nevybočila ešte z rámca primeranosti vzhľadom

na povahu a nebezpečnosť útoku.

Nemožno akceptovať názor uvedený v sťažnosti pre porušenie zákona, že obvinený J. T. ml. mohol útok odraziť aj úderom pušky a že pokiaľ vcelku náhodným výstrelom zasiahol M. H., nekonal už v stave nutnej obrany a zodpovedá za nedbalostný následok (§ 224 Tr. zák.). Najvyšší súd SSR poznamenáva, že pri akceptovaní tohto stanoviska sťažovateľa by došlo k paradoxnej situácii; ak by totiž brániaci sa pri odvrátení útoku (za splnenia všetkých podmienok stanovených v § 13 Tr. zák.) spáchal skutok, ktorý by bol ináč úmyselným trestným činom, nebol by trestne zodpovedný za tento čin; ak by však jeho konanie vykazovalo znaky nedbalosti (náhodný výstrel z pušky, ktorý však za danej situácie ešte nevybočil z rámca primeranosti s ohľadom na povahu a nebezpečnosť útoku), bol by za túto miernejšiu formu obrany trestne postihnuteľný.

Najvyšší súd po zvážení všetkých okolností sťažnosť pre porušenie zákona zamietol, lebo zistil, že zákon porušený nebol.